

היה זה אחד מימי הקיץ של 2012. הבטחנו לילדינו שניסע אחר הצהריים לים. דווקא אז אשתי קיבלה קריאה דחופה לעבודה ויצאה לדרכה לא לפני שהפצירה בי למלא אחר ההבטחה לילדים לנסוע איתם לים. בעודי מסיים את ההכנות לעמוד בהפצרותיה, הרדיו דיווח על כוננות טילים בדרום המדינה לאחר תקרית בגבול הרצועה. לא נורא, אמרתי לעצמי, במקום לחוף שלנו, חוף הקשתות באשדוד, ניסע לחוף פלמחים שהיה אז מחוץ לטווח הטילים. יצאנו לדרך, אני וארבעת ילדיי, ובדרך הם רבו איתי ולא הסכימו לנסוע לפלמחים. אני נשברתי וויתרתי כי "מה כבר יכול לקרות" וכמו שחשבתי אף אחד לא התרגש מהכוננות, החוף היה מלא והגלים הגבוהים שתפסנו השכיחו מהר את העניין. בעודנו צפים באזור התנפצות הגלים, נשמע בקושי קול אזעקת טילים מבעד לקצף הגלים. נעמדתי, מסתכל וחושב לעצמי: המרחק למבנה הקרוב הוא מאה וחמישים מטרים ועוד צריך לצאת מהמים ולחצות את החול הרך בריצה. כל שאר המשתזפים והמתרחצים המנוסים נשארו במקום ולא התרגשו. אחרי שנייה ההכרה שאינני יכול לעשות דבר השתלטה עליי וגם על ילדיי שעקבו אחריי והתיישבו כמוני במים הרדודים והביטו איתי לשמים. הבטתי על האנשים שעל החוף שהמשיכו את פעילות יומם בשלווה לא מוסברת. אחרי היירוט המוצלח של כיפת ברזל הרהרתי בחוויה שעברה עליי ונזכרתי בסיפור על ביקורו של גאמל עבד אל נאצר בקיבוצנו במלחמת השחרור וכל הדברים הסתדרו לי והבנתי סוף סוף את התרגיל המתוחכם שעשו לו שלום פינצי וירוחם כהן בקיבוצנו גת.

שלום פינצי בוגר השומר הצעיר וחייל בצבא היוגוסלבי עלה לארץ בשנת 1939 דרך העיר טריאס עם חברו אלי זוהר באוניה שנתפסה על ידי הבריטים. הם קפצו ממנה ושחו לחוף מבטחים בארץ. שלום הצטרף לאחותו אסתר לקיבוץ המנוף (לימים גת) בכפר סבא יחד עם חברו אלי זוהר. כבר בהגיעו שלום התבלט בכישוריו כחקלאי וגם יצר קשר עם שכניו הערבים וקנה מהם תחמושת ומידע. כישוריו אלה הובילו אותו להיות בין השלושה הראשונים שנשלחו לדרום מטעם הקיבוץ לבדוק את תנאי המקום לקראת העלייה לקרקע של כל הקיבוץ. הם התמקמו במחצבה בקצה חורשת האורנים של היום ליד מאהל של שומרים ערבים מהכפר עירק אל מנשיה ששמרו על האדמות המיועדות לקיבוץ עבור הקרן הקיימת לישראל. הערבים הבינו שהשלושה הם ראש החלוץ להקמת הקיבוץ וכשיוקם הם יאבדו את פרנסתם, והכינו להם הפתעה. שלושת החלוצים משה סלע, דב גלזר ושלום פינצי, בעודם מתכוננים לשנת הלילה, שמעו את השומרים הערבים של קק"ל מתכננים לביים התקפה על המקום. באמצע הלילה פתחו השומרים הערבים באש וביימו התקפת פורעים על המחצבה. בבוקר קמו השלושה ועשו עצמם שלא שמעו דבר ואדישים היו למבטיהם של השומרים הערבים. השומרים נבהלו ונסו על נפשם מהיהודים החלוצים המג'נונים.

הקיבוץ עלה לקרקע בעקבות השלושה. בשנת 1943 הגיעה לקיבוץ משלחת של הנהגת הישוב שכללה את משה שרת ואליהו גולומב וקראה לאנשים להצטרף לצבא הבריטי ולצנוח מעבר לקווי האויב כדי לעזור ליהודים באירופה הכבושה. מתוך שלושים ושבעה צנחנים שהצטרפו לצבא הבריטי באותה התקופה שניים היו מגת, שלום פינצי ואלי זוהר. הם עזבו את הקיבוץ ועברו למצרים לאימונים ולהכנות ובשנת 1944, לאחר המתנה ארוכה ומספר ניסיונות שכשלו, צנחו לתוך אירופה הכבושה והצטרפו לפרטיזנים של טיטו ביוגוסלביה. שלום היה קשר שתפקידו היה להעביר מידע למודיעין הבריטי על תנועות הצבא הגרמני ובעקבות דיווחיו הותקפו מפקדות הצבא הגרמני על ידי חילות האוויר של בעלות הברית. כמו כן הוטלה עליו המשימה לאתר טייסים של בעלות הברית שצנחו ביוגוסלביה ולחלץ אותם. כך שלום שהה עם צבאו של טיטו שנה וחצי, נלחם עם הפרטיזנים, שרד וזכה לראות את יום הניצחון וחזר לארץ לקיבוצנו גת לחרוש את אדמתנו ארוכת התלמים ועם פרוץ מלחמת השחרור קיבל על עצמו כחייל מנוסה את הפיקוד על קיבוץ גת במלחמה, תפקיד שהוביל בהמשך לפגישתו עם נאצר.

הייתה שעת ערב מאוחרת, נאצר לבש את חליפת הפיג'מה שלו ועלה על מיטתו במפקדתו שבמרכז הכפר עירק אל מנשיה למרגלות התל. הוא היה קצין למוד קרבות בדרגת רב סרן ואף החלים מפציעה. כוחותיו שלטו ממרומי התל על גזרה רחבה אם כי היו מכותרים בתוך כיס פלוג'ה יחד עם החטיבה הרביעית של הצבא המצרי בפיקודו של "הנמר הסודני" סעאד טהא. בעודו מהרהר על משפחתו והנסיבות שהביאוהו לכפר זה למרגלות תל גת, נכנס בבהלה עוזרו והעיר אותו מהרהוריו ומסר לו שהוא דרוש למרומי התל כי ב"התיישבות היהודית" שמולם מתחולל דבר מה. נאצר מיהר לעמדות הצפוניות המשקיפות על קיבוץ גת, ופקודיו ביקשו ממנו להאזין לקולות העולים מההתיישבות. "אין זה רכב שריון התופס עמדותיו", ציין לסובבים אותו, "אלא שירה רבה וריקודים", והוסיף, "לעזאזל, מה זוממים שם היהודים?" אחרי שעה ירד חזרה לכפר וחזר למפקדתו וסינן בתסכול לסגנו, "כל השבוע המטרנו על ראשם את מיטב פגזינו היקרים והם עוד רוקדים", וחזר ליצעו להרהר בגורלו.

יומיים אחר כך, בתשעה בנובמבר לפנות ערב התכונן יצחק שדה להתקפה המכרעת על מצודת עירק סואידן, וקיווה כי בכיבושה יוכל להקהות במקצת את כישלון ההתקפה על תל גת שעליה הוא פיקד שלושה שבועות קודם לכן. התכנון המדוקדק ושינוי הטקטיקה האירו לו פנים והמצודה נפלה לידיו וכך נסתם הגולל על חטיבה ארבע המצרית שנלכדה עכשיו בכיס פלוג'ה ללא יכולת היחלצות. עוד באותו הערב יגאל אלון מפקד החזית, קצין המבצעים שלו יצחק רבין וקצין המודיעין ירוחם כהן תכננו את המהלך הבא. אלון ביקש לחסוך דם ולפנות כוחות להמשך תוכניותיו להסתער דרומה ולאגף את הצבא המצרי דרך סיני ולסלקו מאדמתנו. לצורך כך הוא ביקש מקצין המודיעין הנאמן והפיקח שלו לנסות

להביא את מפקד חטיבה ארבע שלכודה בכיס לפגישה כדי לשכנעו שאפסו סיכוייו ומוטב לו ולחייליו שימסרו את נשקם. ירוחם כהן לא בזבז זמן ולמחרת בעשר בבוקר ניצב ממזרח לתל גת על כביש בית גוברין אשקלון, התקין דגל לבן גבוה על הג'יפ שלו והתקדם בנסיעה איטית לכיוון הכוחות המצריים שבכפר עירק אל מנשיה. ירוחם היה ממקימי המחלקה הערבית בפלמ"ח ופעל רבות מאחורי קווי האויב בסוריה ובלבנון ובעצמו הפעיל סוכני מודיעין רבים בתחבולות והיה יד ימינו המתוחכמת של יגאל אלון. כשהתקרב למחסום החיילים המצרים, עצר וצעק "אני רוצה לדבר עם קצין מצרי". לאחר המתנה קצרה ראה שלוש דמויות שקראו לו להתקרב. הוא ניגש ללא היסוס לעברם ואמר שהוא מייצג את גנרל החזית שמעוניין להיפגש עם מפקד הכוח הלכוד בכיס. הבכיר מבין שלושת הקצינים שהיה הגבוה והמרשים מביניהם אמר שהדבר ייקח זמן, כי עליהם להעביר את בקשתו למפקדה בפלוג'ה ובינתיים הזמין אותו להצטרף אליהם לתה. הקצין הגבוה היה לא אחר מאשר גמאל עבד אל נאצר. במשך שלוש שעות דיברו בערבית על המצב ועל חייהם האישיים. ירוחם לכד את אמונו של נאצר שבירר לבקשתו והביא פרטים על גורלו של מפקד מצודת עירק סואידן שנפל בשבי בריא ושלם והיה ידידו של נאצר. לאחר שלוש שעות הגיעה תשובה חיובית וסוכם להיפגש למחרת בגת. ירוחם עזב את המקום ומיהר לגת לפגוש את מפקדה שלום פינצי, והם תכננו את המפגש לפרטיו. כמקום המפגש נבחר הבית הקרוב ביותר לשער הקיבוץ. מטבח הקיבוץ נתבקש להכין מיץ תפוזים ואת העוגות המפורסמות של החברות. בעשרים וארבע השעות שנשארו עד לפגישה ניקו וייפו אנשי גת את איזור הכניסה לקיבוץ וחסמו את שדה הראייה אל הקיבוץ על עמדותיו המבוצרות על ידי מכונות חקלאיות, סדינים וכל מה שעלה בידם להשיג.

למחרת, בתאריך 11.11.1948, יום השנה השלושים לסיום מלחמת העולם הראשונה, בשעה שלוש אחר הצהריים, שלום פינצי אירח את יגאל אלון שהגיע מאובק כולו מסיור בדרום. למרות התנגדותו קיבל בהוראת שלום חולצת חאקי נקייה ממחסן הבגדים של הקיבוץ ועליה נתפרו בחופזה דרגותיו. ירוחם כהן יצא להביא את המשלחת המצרית ופגשם לא רחוק מהפנייה מצומת פלוג'ה לגת ויחד עשו את דרכם בדרך העפר לכניסה הצפונית של גת. אחרי קבלת פנים חמימה וברכות התיישבו כל המפקדים סביב השולחן. סייד טהא, מפקד החטיבה הלכודה בכיס, למרות הברכות שקיבל מאלון על לחימת חייליו, נאלץ להשיב ריקם את ידיו של יגאל אלון שהיו מושטות להפסקת הלחימה ולשמירה על חיי אדם רק בגלל הכבוד הערבי וחוסר סמכותו להחליט על כניעה וגם דוגמא שהביא יגאל אלון על הקצין הגרמני פאולוס מלנינגרד שלא מילא אחר פקודתו של היטלר, נכנע והציל את צבאו, לא הואילה. לפני שנפרדו ביקש נאצר לדבר ושאל את יגאל אלון האם הסמל שעל מדיו הוא סמל הפלמ"ח. אלון החמיא לנאצר על בקיאותו ונאצר לחש למפקדיו: "לא פלא שנוצחנו בקרב". העוגות המפורסמות של אופות גת ומיץ התפוזים הטרי שהוגשו בסוף הפגישה הפיגו בבת אחת את המתח ורק אז שם לב נאצר לסביבתו - דגלי מהפכת

אוקטובר האדומים שהיו תלויים עדיין וקישטו את הקיבוץ וגם תמונתו של שמש העמים סטאלין שהייתה תלויה על הקיר. הוא נזכר בקולות השירים והריקודים ששמע במרומי התל ולא הבין את פשרם. "הם חגגו את מהפכת אוקטובר בשבעה בנובמבר כמובן". בעודו מהרהר בדבר ועושה את דרכו עם מפקדו לג'יפ, שם לב לסדר ולניקיון מסביב ולא ראה זכר למלחמה המתחוללת בין ההתיישבות היהודית לכוחותיו. הקצינים המצריים נפרדו לשלום בחמימות ובלחיצות יד מירוחם כהן ושלוש פינצי מארחיהם ועשו דרכם לשער הקיבוץ. ביציאה מהקיבוץ עברו ליד הכלים החקלאים החדשים של גת ובגן הירק האטו את רכבם למול המראה הסוריאליסטי שנגלה לעיניהם: בחורות נקיות לבושות לבן ועם מכנסיים קצרים עובדות בגן הירק כאילו סכנות החזית לא נוגעות למתיישבים היהודים שבונים פה את מולדתם. הדבר השפיע רבות על נאצר ובשובו למפקדתו ישב וכתב את כל רשמיו מהתיישבות גת ביומו. ככל שעברו השעות והימים מהביקור בגת הלכה והתחדדה במוחו ההכרה שמנהיגיו הוליכו אותם שולל. אין הם נלחמים את מלחמתם, ואויביהם הם הבריטים שלכדו את מדינתם כבר מזמן, ונמצאים בארצם מצרים ולא בפלסטין שכן היהודים כבר השכילו לגרשם. נאצר שהיה כבר ממורמר על הפיקוד הבכיר של צבאו ועל הנשק שסופק לו, הבין שהוא חייל במשחק של מעצמת על שתמרנה את מדינתו ללחום במלחמה לא לה ובליבו התחיל לתכנן את השתלטותו על אדמת מולדתו ועל העולם הערבי בכללותו. כאן על אדמת פלוג'ה ועירק אל מנשיה תכנן וטווה את קורי מהפכת הקצינים החופשיים ושלוש וחצי שנים אחרי הביקור בגת ששינה את מחשבותיו הם השתלטו על הגדולה במדינות אויבנו והפכו אותה למנהיגה של העולם הערבי ואותו למנהיגו.

חלפו עברו השנים, הילדות בקיבוץ בשנות השבעים הייתה חלום שתמיד כיף לצלול לתוכו. אני משער שהיינו בני שמונה כשהלכנו, חבורה של ילדים מקבוצתי, עם אבי לירות ברובה אוויר, התמקמנו בדיר הישן במקום שפעם עמדה בו קרוסלת החליבה של הכבשים שאינם כבר והקרוסלה מזה שנים מסובבת ילדים בגן השעשועים. ירינו על בקבוקים שפעם היו חזקים ולא נשברו ולכן חיפשנו מטרה חדשה ומעניינת לירי ומצאנו באחד החדרים של המבנה תמונה על בד יקר עם מסגרת עץ כבדה של אדם שנראה חשוב. אבא אישר לנו לשלוח את כדורי העופרת בדמותו של האיש בתמונה וניקבנו אותה בשמחה. השתוממנו שהוא לא נתן לנו להביט בצידה השני כשרצינו לבדוק את הנזקים של כדורינו המדויקים.

תמונה אחרת שאני זוכר מילדותי היא התמונה שהייתה תלויה בכניסה למרכז הלימודי בקצה המוסד הישן גת-גלאון. היתה זו תמונתו של שלום פינצי שלא רצה להיות איש צבא ורק הנסיבות והרצון לעזור ליהודים באירופה הכבושה הביאו את ידו לאחוז בשלח ואחרי המלחמה הוא חזר בשמחה לעבד את אדמת קיבוץ גת.

ב-29 ביולי 1954 הוא הקדים לסיים את חריש אדמתו ומיהר לחדרו להתכונן לנסיעה לקיבוץ מעגן לטקס זיכרון לצנחן מיחידתו שנפל. אישתו זהבה שחשה ברע באותו היום ביקשה ממנו שלא ייסע ויישאר איתה. שלום התלבט קצרות ולצערה אמר לה שהוא מרגיש שחייב הוא לנסוע. הייתה זאת משימתו האחרונה. מטוס המוטס בידי טייס פוחז קיפח את חייו ואת חייהם של חבריו ואין מתאימות יותר מהמילים שמעטרות את האנדרטה לזכרם של נופלי קיבוץ גת "ולא לגיבורים המלחמה" כדי לתאר את דמותו.

נאצר שב למולדתו וביולי 1952 הוציא את תוכניותיו לפועל והשתלט על מצרים עם חבריו הקצינים החופשיים שאת רובם גייס בעודו נצור מול קיבוצנו בכיס פלוגה, ביניהם זכריה מוחי א-דין שהיה ממתכנני המהפכה ותפישת השלטון ושימש כראש המודיעין הכללי וסגנו של נאצר במשך שנים ועוטר על מבצע בו הוא וחברו סאלח סאלם חצו את המרחק מעזה לכיס הנצור עם אספקה על שישה חמורים בליל גשם וסערה והגיעו לעירק אל מנשיה באפיסת כוחות וכמעט נתפסו על ידי כוחותינו וכך הפכו לגיבורים. נאצר, כפי שלמד בביקורו בגת ומיידו שהמשיך לפוגשו ירוחם כהן, זרק את האנגלים ממצרים והלאים מהם את תעלת סואץ, צעד שזיכה אותו במלחמתו השנייה נגדנו, ולימים הקים את הרפובליקה הערבית המאוחדת והפך לנשיא מצרים וסוריה גם יחד ואת חברו שנפצע איתו מול נגבה עבד אל-חכים עאמר מינה לרמטכ"ל ולמושל סוריה. נאצר מת מהתקף לב ב-1970 ועד היום הוא נחשב לגדול מנהיגי ערב בדורנו.

האגדה בגת מספרת שלאחר הביקור של מפקד כיס פלוגה ונאצר בגת ומתוך ידידות וכבוד לקיבוצנו שקט הקיבוץ לאחר שנה שלמה של מלחמה, אלפיים פגזים ומאה ועשרים פצצות מטוס ששלחו אויבנו על ראשינו ולא עוד. באותו היום בחוף ימה של אשדוד הבנת את המחשבה שמאחורי התרגיל ששלום פינצי וירוחם כהן עשו למפקדת כיס פלוגה בקיבוצנו. הם גרמו להם לחשוב ובעקבות זאת להבין את חוסר התועלת בהפגזתנו ובמלחמתם על אדמתנו. קולות חגיגת מהפכת אוקטובר בלילה, הדגלים האדומים, המכונות החקלאיות המשוכללות והבנות היפות שעסוקות בשלהן כאילו המלחמה רחוקה מהן חידדו להם את ההכרה בחוסר התוחלת. ואם גם בימינו מנהיגינו היו יודעים לנצל את חוסנו של עמנו ובמקום שרשתות התקשורת ישדרו ללא הפסקה מורת רוח של אנשים מפוחדים מהפגזות אויבינו היו שמים מצלמה אחת באותו היום בחופה של אשדוד ומראים את התנהגות התושבים, אויבינו היו אולי בעצמם חדלים בגלל חוסר התוחלת.

כשנאצר וחייליו עזבו את אזורנו וחזרו למצרים עם פינוי כיס פלוגה, חזרו ילדי הקיבוץ ומלאכת השיקום החלה. נטלו בה חלק אנשי גרעין החוצבים שעברו לעין שמר בהפוגה השנייה במלחמה וחזרו עתה לגת, וביניהם צבי תורן. מכיוון שהיה צעיר, חזק וטרי, הוא נשלח על-ידי סדרן העבודה לעבודה הקשה ביותר בשיקום הקיבוץ, חפירת הבאר החדשה מצפון לקיבוץ. יום יום בחורף הקשה של 1950 חפרו בבוץ ובגשם ללא הפסקה

וגם בשבעה בפברואר, כשכל המרחבים כוסו שלג, ירד הוא לבאר להמשיך לחפור. באותה השעה עשה מיוחדעונו ירוחם כהן את דרכו לפגוש ידיד ישן מתקופת המלחמה שהסתיימה שנה קודם לכן. הוא חצה את באר שבע המושלגת והמשיך עד שנעצר בנחל ניצנה שעלה על גדותיו ולא יכול היה להמשיך, חזר מאוכזב למפקדתו ותיאם עם ידידו להיפגש למחרת במחסום ארז. הוא התייצב בזמן שנקבע ופגש את ידידו שחצה את הגבול, לאחר שהסדירו שניהם את הדבר עם הדרגים הכי בכירים בממשלותיהם. ביחד עשו את הדרך בג'יפ לכפר הנטוש עירק אל מנשיה ושם איתרו את קבר האחים של שמונים ושבעה חללי פלוגה ג' מגדוד 33 של חטיבת אלכסנדרוני שנהרגו בקרב המר על כיבוש התל שנה לפני כן ונקברו על ידי החיילים המצרים בפאתי התל. נאצר פנה לירוחם וביקש לעלות לתל שעליו הגן במלחמה, כבקשה אחרונה לפני שהוא עוזב את ישראל. היה זה בשעות אחר הצהריים בעודם עולים לתל שמע נאצר קול מוכר מכיוון התיישבות גת וסינן קללה בין שיניו "ועל מה הפעם חוגגים לעזאזל הגתניקים האלה?". ממרומי התל ראה ושמע את חגיגת הקיבוץ. גם צבי תורן חגג, הוא לא יצטרך עוד לחפור את אדמתו כי מים פרצו ממשאבת הבאר ואפשר עכשיו לגדל ולהפריח את השממה.

כשגדלתי והשכלתי הבנתי מי הייתה הדמות בתמונה הכבדה שירינו עליה באהבה. הייתה זאת תמונתו של סטאלין שאולי גם נאצר הביט בה במבוכה. בצידה השני כנראה בגלל טיב הבד צוירה בחורה עירומה. כך חולפת לה תהילת עולם שמתגלגלת בזעיר אנפין בצויר של שמש העמים הנערץ שעטר פעם את קיבוצנו, הורד אחר כבוד ושימש צייר מתחיל לתאוותיו והסתיים בילדים תמימים שוירים בדמותו של סטאלין לפני שעמדו על דעתם. וגם קיבוצנו בלי יודעין ובחוכמתם של חבריו שימש זירה להתרחשויות שהשפיעו רבות על כל מדינות המרחב ועל חיינו.

תחקיר וכתובה : שביט לב

מבוסס על יומנו האישי של נאצר בו הוא כתב כמעט כל יום במלחמה ותיאר את שראו עיניו ומעשיו מולנו במלחמת השחרור ועל כן היומן נטול תעמולה נגדנו כפי שהיינו רגילים לשמוע ממנו כשהיה מנהיג מדינות ערב שנים לאחר מכן, וכך אפשר להעריך את מחשבותיו האמיתיות. היומן היה גנוז בביתו במשך חמישים וחמש שנים.